

Hoe een proces tegen Loekasjenko waarschijnlijk zal verlopen



ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

BUITENLAND

Het wordt moeilijk om Loekasjenko internationaal tot de orde te roepen

➔ EU-sancties uit 2010 bleken op de president van Wit-Rusland geen effect te hebben

➔ Bij het Internationaal Strafhof is Wit-Rusland geen partij

➔ VN-verdrag biedt wellicht mogelijkheden op lange termijn

Na de ondemocratisch en hardhandig verlopen verkiezingen van zondag in Wit-Rusland, is het de vraag of de door de Europese Unie aangekondigde sancties tegen president Aleksandr Loekasjenko en zijn entourage wel het gewenste effect zullen hebben.

In 2010 legde de EU Loekasjenko sancties op voor schendingen van de internationale normen voor verkiezingen bij de presidentsverkiezingen in Wit-Rusland van 2006 en 2010, alsmede vanwege het hardhandig optreden tegen maatschappelijke organisaties en de democratische oppositie. De situatie van toen is dus vergelijkbaar met de huidige situatie.

Eventuele tegoeden in de EU van Loekasjenko, zijn zoon en nog 170 aan het regime gerelateerde personen werden bevroren. Tevens werd een inreisverbod aan hen opgelegd. Het beoogde doel van de sancties was: gedragsverandering, het respecteren van de mensenrechten en bevordering van de democratie.

In februari 2016 werden deze sancties tegen Loekasjenko en zijn vrienden en familie opgeheven. Dit had duidelijk politieke redenen; als verklaring werd aangevoerd dat Loekasjenko politieke gevangenen had vrijgelaten en de betrekkingen met de EU had verbeterd.

GEEN SANCTIES TEGEN BEVOLKING

Vier jaar later speelt binnen de EU wederom de vraag of sancties tegen Loekasjenko en de zijnen zullen worden opgelegd. De hoge vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken van de EU, Josep Borrell, heeft dinsdag in een verklaring bevestigd dat eventuele sancties zich niet zullen richten tegen de bevolking.

Wat de EU dus resteert, is een pakket aan maatregelen gericht op de president zelf en zijn omgeving, net als in 2010. Helaas bevestigen de actuele nieuwsbeelden dat dit soort maatregelen op deze president geen langetermijneffect hebben. Als Loekasjenko al pijn heeft gevoeld ten

gevolge van de sancties van 2010, dan is hij die binnen enkele jaren vergeten.

Bovendien roept de EU al enige tijd dat er mogelijk sancties worden afgekondigd. Dit betekent dat het verrassingseffect weg is. Eventuele tegoeden in de EU zullen door de president en zijn vrienden al ruimschoots zijn veiliggesteld.

Op het eerste gezicht lijken de sancties uitgeput. Welke mogelijkheden staan de EU dan wel ten dienste? Het veelbeproefde middel van het Internationaal Strafhof in Den Haag zal dat niet zijn. Wit-Rusland is geen partij bij het Statuut van Rome (1998) waarmee het Strafhof is opgericht. Dit betekent dat Wit-Rusland het Strafhof niet zal en hoeft te erkennen.

VN-VERDRAG

Wat wel zou kunnen werken is het VN-verdrag tegen corruptie (2003). Wit-Rusland heeft dit verdrag geratificeerd.

Artikel 17 van dit verdrag bepaalt dat verduistering van overheidstegoeden door een overheidsfunctionaris strafbaar is. Artikel 18 bepaalt dat ongeoorloofde beïnvloeding van een overheidsfunctionaris ook strafbaar is wanneer deze onverschuldigd voordeel aanneemt door zijn of haar invloed te misbruiken. Indien in de af te kondigen sanctieregeling komt te staan dat Loekasjenko en zijn entourage hebben gehandeld in strijd met artikel 17 en 18 van dit VN-verdrag, zou dit dus 'het mogelijke haakje' kunnen zijn.

Maar de weg via een VN-verdrag duurt al snel een decennium. Wettig en overtuigend bewijs uit Wit-Rusland zelf zal lastig te verkrijgen zijn zolang Loekasjenko aan de macht is.

We kunnen dus concluderen dat sancties geen afschrikwekkende werking hebben, het Strafhof geen rol kan vervullen en het VN-verdrag op korte termijn geen effectieve mogelijkheden biedt. Loekasjenko heeft bovendien geen belang bij zijn eigen vertrek. Al met al een weinig hoopgevende situatie voor de bevolking van Wit-Rusland, en een hoofdpijndossier voor de EU.



Heleen over de Linden is advocaat te Amsterdam en wetenschappelijk onderzoeker naar EU-sancties.